

ODPOWIEDAĆ (867) *vb impf*

odpowiedać (549), **odpowiadać** (318); *odpowiedać ZapWar* (6), *March*¹ (2), *OpecŻyw* (26), *PatKaz I* (6), *PatKaz II*, *PatKaz III* (19), *HistJóz* (2), *March*³ (5), *RejPs*, *SeklWyzn*, *RejKup* (9), *MurzHist* (4), *KromRozm III*, *GliczKsiąż*, *LubPs*, *BibRadz* (15), *Mącz* (18), *RejPos* (9), *KuczbKat* (3), *WujJudConf*, *BudNT* (30), *ModrzBaz* (11), *CzechEpPorz*, *ArtKanc* (2), *GórnRozm* (3), *Calep* (2); *odpowiadać MetrKor* (9), *FalZioł*, *BartBydrg*, *LibLeg* (3), *ComCrac*, *HistAl* (2), *LibMal* (6), *RejAp*, *BiałKaz*, *KochFr*, *KlonŻal* (2), *ReszPrz* (2), *ReszList*, *ZapKościer*, *KochWr*, *Phil*, *OrzJan*, *WysKaz* (4), *SiebRozmyśl*, *ZapMaz*, *KmitaSpit*, *CzahTr*, *ZbylPrzyg*; *odpowiedać* : *odpowiadać BierEz* (2:1), *BielŻyw*(2:2), *WróbŻółt* (1:1), *MurzNT* (21:1), *GroicPorz* (2:38), *KrowObr* (39:4), *Leop* (5:32), *UstPraw* (18:3), *OrzRozm* (5:1), *BielKron* (3:12), *OrzQuin* (1:3), *SarnUzn* (1:2), *GórnDworz* (5:1), *HistRzym* (1:10), *WujJud* (1:4), *BudBib* (10:1), *CzechRozm* (53:5), *SkarJedn* (4:1), *SkarŻyw* (2:18), *MWilcHist* (1:1), *CzechEp* (36:7), *NiemObr* (10:10), *ActReg* (1:1), *LatHar* (9:7), *WujNT* (102:8), *SarnStat* (30:95), *PowodPr* (1:1), *SkarKaz* (3:4).

Wszystkie samogłoski jasne (w tym w pierwszym a 7 r., w drugim 3 r. błędne znakowanie).

inf *odpowiedać* (213). *◇ praes 1 sg* *odpowiedâm* (81). *◇ 2 sg* *odpowiedâsz* (27). *◇ 3 sg* *odpowiedâ* (117). *◇ 1 pl* *odpowiedâm*y (12). *◇ 2 pl* *odpowiedâ*cie (1). *◇ 3 pl* *odpowiedaj*ą (24). *◇ praet 1 sg m* -em, -m *odpowiedâ*ł (4). *◇ 2 sg m* -ś *odpowiedâ*ł (2). *◇ 3 sg m* *odpowiedâ*ł (40). *f* *odpowieda*ła (9). *◇ 1 pl m pers* -smy *odpowiedali* (2) *WróbŻółt*, *CzechRozm*, -chmy *odpowiedali* (1) *HistJóz*. *◇ 3 pl m pers* *odpowiedali* (14). *subst* *odpowieda*ły (1). *◇ fut 1 sg m* *odpowieda*ć *będę* (15), *będę* *odpowiad*ł (1) *Leop*. *◇ 2 sg m* *będiesz* *odpowied*ł (21). *◇ 3 sg m* *będzie* *odpowied*ł (5), *odpowieda*ć *będzie* (1) *RejKup*. *◇ 1 pl m pers* *będziem* *odpowieda*ć (1). *◇ 2 pl m pers* *odpowieda*ć *będzie*cie (3). *◇ 3 pl m pers* *będą* *odpowiad*ali *SarnStat* (2), *będą* *odpowiada*ć (1) *BielKron*, *odpowiada*ć *będą* (1) *NiemObr*. *subst* *odpowieda*ć *będą* (1). *◇ imp 1 sg* *niech*âj *odpowied*âm (1). *◇ 2 sg* *odpowied*aj (15). *◇ 3 sg* *niech* *odpowiad*â (2). *◇ 2 pl* *odpowied*ajcie (2). *◇ 3 pl* *niech* *odpowiedaj*ą (1). *◇ con 1 sg m* *bych* *odpowied*âł (2) *BudBib*, *NiemObr*, *bym* *odpowied*âł (1) *CzechRozm*. *◇ 2 sg m* *byś* *odpowied*âł (10), *by* *odpowied*âł (1) *BierEz*. *f* *byś* *odpowieda*ła (1). *◇ 3 sg m* *by* *odpowied*âł, *odpowieda*łby (14). *◇ 2 pl m pers* *byście* *odpowiedali* (1). *◇ 3 pl m pers* *by* *odpowiedali* (7). *◇ impers praes* *odpowieda* się (1). *◇ praet* *odpowieda*ło się (2), *odpowied*âno (1); *odpowieda*ło się *CzechRozm*; *odpowieda*ło się : *odpowied*âno *CzechEp* (1:1). *◇ con* *by* *odpowied*âno (1). *◇ part praes act* *odpowiedaj*ąc (202), *odpowiedaj*(o)cy *PatKaz III* (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Mówić lub (znacznie rzadziej) pisać coś do kogoś w związku z tym, co ten krótko przedtem (w zasadzie bezpośrednio przedtem) powiedział do mówiącego (lub napisał do piszącego); respondere PolAnt, Vulg, Mącz, Calep, Cn; responsare Modrz, Cn; dicere HistAl; dare a. reddere responsum Cn* (573) : *BierEz* K2; *OpecŻyw* 65v, 112; *BielŻyw* 20, 73; *Kto niewyśluchawłły rzetzy/ drzewi [= przedzej]* *odpowieda/ taki vkázuie łie głupim. March*³ V6v; *Leop* 4.Esdr 8/25; *BibRadz Eccli* 33/4; *BielKron* 260v, 384; *Mącz* 215c, 410b; *GórnDworz* Hh3v; *powiedzcie ktory znas dwu iest Cefárzem? Odpowiedziála napirwey Cefárzowa rzeknąc: pánie miły mnie wtym pierwey łlułze odpowiadác. HistRzym* 46v; *CzechRozm* 2, 22, 68, 109, 244v; *CHybá by niewiedziála/ co znaczy twarz bláda/*

Y kiedy kto nie grzeczy / Hánno/ odpowiada *KochFr* 7; Respondeo — Odpowiedám. Responso — Vítawnie odpowiedam. *Calep* 918a; *WujNT* 493; Młodemu [...] nie przyštoi ftäre náuczác/ ále ich o rzeczy potrzebne pytać/ á iefli o co ípytáią/ odpowiedać. *SkarKaz* 42b.

odpowiadać do kogo (1): przyśfedłfy do Krołá ięli mowić o zapowiedzi: [...] Do nich odpowiadáiąc Krol rzecze: [...] *Leop Dan* 6/12.

odpowiedać z czego [= *przytaczając jakiś tekst*] (1): gdy [...] przywiedźiefz ie do tego/ żeby z pífmá ś. ná wízytko odpowiedáli: [...] doznasz tego iż ci fię nieoštoią. *CzechEp* 132.

odpowiedać z strony kogo [= *w sprawie dotyczącej kogoś*] (1): Ale żeby to wízyfcy co ich Krześciány zową/ od Papy zá wdzięczne przyimowác/ y iego w tym słuchác mieli/ [...] ná tym fię bárzo żydowie mylą. [...] To bym im ták z ftrony Papieżá odpowiedał *CzechRozm* 81v.

odpowiedać komu (122): *March*¹ A3, A4v; *BierEz* A4v; *OpecŻyw* 33,41, 65v, 70v, 74 (9); którym on rzekł tze mułfcye ták vtzynili [...]/ ktoremu yudas rzekł/ nyewimý co mamy odpowiedác pánu náłzemu albo którą by my fię íprawiedliwością mieli bronić *HistJóz* D3; *March*³ T7v, V5v; *LibLeg* 10/153v [2 r.]; *RejKup* y4v; *HistAl* K5; *MurzHist* P4; *MurzNT* 81 marg, *Luc* 13/25; *LubPs* aa6v; *KrowObr* 196; któżem ia iest/ ábym mu [*Bogu*] miał odpowiedác/ á że bym miał mowić íwemi flowy kniemu? *Leop Iob* 9/14, *Ex* 19/19, 2.Reg 4/9, 19/43, 3.Reg 10/3, *Iob* 38/3 (9); To gdy mowíl/ thedy ieden z íług który tuż ítał/ vderzył páłcatem Iezufa mowiac: Y także odpowiedałz nawyzłzemu Káplánowi? *BibRadz Ioann* 18/22, *Iob* 13/22, *Is* 36/21; *BielKron* 64; *Mącz* 41 d, 395b; *OrzQuin* F2v, S2; *SarnUzn* F2; *GórnDworz* S4v; przyieźdzáli ku niey kfiążetá wielkie/ żadáiąc iey áby im flubiłá/ ále oná pirwey niżli ktoremu odpowiedála/ do oney komnaty wchadzála *HistRzym* 106, 94v, 106; *RejPos* 164, 209v, 210, 227 marg, 230v, 231; *KuczbKat* 375; *BudBib Iob* 30/19, 31/14, *Prov* 26/4, 4.Esdr 14/22; *BudNT Matth* 21/27, *Mar* 9/37, 13/5; *CzechRozm* 1v, 2v, 12v, 21v, 41v (28); *SkarŻyw* 160, 184, 189, 331, 566; *CzechEp* 282, 283; Gdy nas bowiem kto ípyta/ dla czego Iezus iest íynem Bożym názwány/ nie będziem mu odpowiedác z rozumu íwego [...]: ále wćiekłzy fię do pífmá ś. przypomnimy ony íłowá Anielłkie/ ktore mowíl do Máryiey pánnny. *NiemObr* 97, 97, 101 [2 r.], 105; *ReszPrz* 52 [2 r.]; *KochWr* 37; *LatHar* 730, 733; *WujNT* 84, *Matth* 21/27, *Mar* 9/19, 14/20, *Luc* 23/9 (70); *PowodPr* 61; *SkarKaz* 38a, 80a, 241a, 352a; *ZbylPrzyg* A3v. Cf »odpowiedać pytającemu«.

odpowiedać k komu (1): A odpowiedáiąc knim/ rzekł *BudNT Luc* 14/5.

odpowiadać ku czemu [= *na co*] (1): Ku drugiey przyczynie odpowíadam/ íze mnimalz ízebych íá tho dla żądzey cíelełney wczyniła/ to íawnie vznałz íze tego przyczyná tá niebyła *HistRzym* 5v.

odpowiedać co [w tym: *co* (6) – *pytajne* (4), *nieokreślone* (2) –, *co inszego* (1), *nie* (1), *nieco* (1)] (9): za pozdrouyenye nycz nyeodpouyedala yeno dzyąky íchwałá mylego boga *PatKaz III* 149v; *HistJóz* D3; *Mącz* 41d, 410b; Náyduie fię y oto w tym trefność/ kiedy ktho czo inego odpowieda/ niżby ten chciał/ kto do niego mowi. *GórnDworz* R4; *BudBib Iob* 31/14; *CzechRozm* 77; *NiemObr* 148; *SkarKaz* 548b.

odpowiedać na co [= *na rodzaj wypowiedzi lub na poruszany temat* (cf *W charakterystycznych połączeniach*); w tym: *na to* (36), *na co* (12) (zwykle w sensie 'na ten temat')] (101): Odpowiedáycie ná fallś żydowłki ludzie od złych duchow przez Iezufa wybawienij *OpecŻyw* 119, 70v, 113v, 119 [2 r.]; *HistJóz* C4; *BielŻyw* 72; gdisz panv memv ná ye⁸⁰ póśfelłtwo nieodpowiadasz, tedj moy pan ná

thwe gdj siie przitraffy tobie niebedzie odpowiađa *LibLeg* 10/153v; *LibMal* 1551/166v, 1554/187v; *MurzHist* H, Tv, T2; *Leop* 3.Reg 10/3; *BibRadz Is* 36/21; *OrzRozm* P2; *Mqcz* 410b [2 r.]; *OrzQuin* D3v; Ciągnie zá łobą łmiech y oto to/ gdy kto odpowiada ná tho/ czego mu nie mowiono *GórnDworz* Sv, B4v, X4; przeto radbym łie tedy od łiebie [...] náuczyl: iákobym y ia łam potym/ onym ná ich powiełci mogł odpowiadać. *CzechRozm* 12v, A4v, A7, 12v, 16, 17v (33); *ModrzBaz* 46; *SkarŻyw* 201, 293, 331; *CzechEp* 132, 141, 283, 348; *NiemObr* 29, 86, 92, 97, 105; *ReszPrz* 52; *Phil* C2; *LatHar* 695, 709; *WujNT Matth* 26/62, *Luc* 5 arg, *Mar* 14/60, *Ioann* 10 arg, *Act* 2 arg; *WysKaz* 24; *PowodPr* 61; *ZbylPrzyg* A3v. Cf »odpowiedać na pytanie«.

odpowiedać za kogo (3): *KuczbKat* 145; *Odpowiedzial Piotr [Ioann 6/68]*) Piotr zá włzytki Apołtoły odpowieda *WujNT* 333, 179.

odpowiedać za co [= na co] (2): zapozdrouyeny odpouyedayący dzyąkuymy mouyącz dzyąky bogu *PatKaz III* 149v, 149v.

odpowiedać czym [= przytaczając coś] (1): Dobrotliwy Pan [...] łáłkáwie á miłółciwie mu tą powiełcią [...] odpowiadać raczy *RejPos* 210.

odpowiedać z kim [= przytaczając czyjś opinię] (2): Rzekł by tu: czemu połzwyączona gdy przelz grzechu pyeruorodnego począta yełt [...] odpouyedam z rychardułem doctorem [...] yłz rzecz może bycz połzwyączona dwoym obyczayem *PatKaz III* 94v, 133v.

odpowiedać o czym (5): *GliczKsiąż* P5; *Leop Dan* 3/16, *Luc* 11 arg; oni go o zakon pytáli/ á on im też o zakonie odpowiadać raczył *RejPos* 230v; *CzechRozm* 224v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tak (7); iż(e), że (25), zaimek względny (2), zaimek pytajny (1)] (28): *OpecŻyw* 143; *PatKaz I* 6v; *PatKaz III* 94v, 111v, 119v, 131, 133v, 140; iáwniem wam odpowiedał ocołcie wy mnie potáiémnie profili *RejPs* 121v; *LibMal* 1554/190v; *BibRadz* II 141a marg; *GórnDworz* X4; Iużci ná wczoráyłze pytanie odpowiađam/ przeczem ia tákież niebył wełół. *HistRzym* 94v; *RejPos* 164; *CzechRozm* 115v, 153v, 203v, 260, 261v; gdy mu po łmierci Ludwiká Krolá/ dawano krolełtwo Węgierłkie y Czełkie/ [...] ták odpowiadał: że ták wiele ludzi miał od Bogá łobie zleczonych [lege: zleconych]/ iż žyczyłby łobie tego áby ie mogł dobrze rżądzić *ModrzBaz* 106v; *CzechEp* 24; *NiemObr* 29, 86; Iż Tertullus [...] wiáreż Chrełłcijáńłką názwáł łekta/ [...] przeto S. Páweł odpowieda/ iż nie iełt żadną łekta *WujNT* 495, *Ioann* 5 arg, s. 358; *WysKaz* 24; *SkarKaz* 241a.

Z przytoczeniem (51): *WróbŻółt* łlv; *MurzHist* H; *LibMal* 1554/190; *GliczKsiąż* P5; I iełtze dáley pytałz [mniszkę łkładającą łluby]. Obiecuiełz włtawitłnie dziewiłtwo chowác? odpowieda/ obiecuieł. *KrowObr* 148, 127 [5 r.], 148; *OrzRozm* P2; *BielKron* 181 v, 275, 434v; *OrzQuin* D3v; *SarnUzn* F2, G7; *GórnDworz* B4v; *HistRzym* 113v [2 r.]; *KuczbKat* 145, 375; *WujJud* 95; *BudNT przedm* c6; *CzechRozm* 16, 17v, 109, 129v, 206v; *SkarŻyw* 140, 160, 184, 207, 437; gdy ono karmienie mánną ná pułzczy žydowie przypomnieli/ tedy ták odpowiada: Amen amen mowię wam. Nie Moizelzci wam dał chlełb z niełá: ále [...] *CzechEp* 189, 243, 282; *NiemObr* 101, 105 [2 r.]; *ReszPrz* 52 [2 r.]; wiem co mi rzeczelz/ á ktożby tych ludzi w polách łtrzełł/ ktorzyby łię budowáli? Odpowiedam ci zołnierze/ ktorzy [...] *GórnRozm* Mv; *KochWr* 37; *ActReg* 157; *WujNT* 84; *PowodPr* 75; *SkarKaz* 7b, 352a; *ZbylPrzyg* A3v.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tak (1); zawsze: iż(e)] (6): *HistRzym* 5v; *RejPos* 231; *CzechRozm* 254; Gdy iey powinowáci o rośprośzenie máiętności przyimawiaáli [!]/ odpowiadała: iŕz ia wam więtfze dziedzictwo zořtawuię *SkarŻyw* 139, 334; *NiemObr* 97.

Z zaimkiem przysłownym (zastępującym przytoczenie, jeżeli ono nie następuje) [w tym: tak (14) jako (2)] (16): Nie doŕyćci ná tym/ że ták odpowiadaćie: dowieřć tego było *WujJud* 245; wřzákżebym wřdy y od ćiebie to rad ŕlyřzał/ iákobyř im teř ty odpowiadał *CzechRozm* 69, 81v, 136, 145v; *NiemObr* 100, 101. Cf *Ze zdaniem dopełnienio*; *Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym*.

W połączeniach tautologicznych: odpowiadając (i) rzecz (163), (począć) mówić (4), powiedzieć (2), pytać (1), zaśpiewać (1); odpowiadać mówiąc (6), rzekąc (4) [zawsze z przytoczeniem] = *respondens ait PolAnt, Vulg; respondens dixit, respondit et dixit Vulg; respondens dicebat (coepit dicere), respondit dicens PolAnt (181)*: Kryřtus [...] wřlyřtkim aniolóm wefele zařpięwatz kázál: Krolewá niebieská wefełie alleluia [...]. Apořtoli odpowiadaiętz s placzem zařpięwali: Pros za nás boga/ Alleluia. *OpecŻyw* 182, 64 [2 r.], 74, 167v; Głofzno yeřth go pythál yakobi o Throyczy Nařzwyenthřcey wyerzel y dzyerzał. Nacz Michał odpowiyadayacz rzekl. Nyetrzimam ya thełko o thym bogu kthori nyebo y zyemye řtworzył. *LibMal* 1554/187v, 1551/166v, 1554/189; Piłat [...] omył ręce przed tłuřczą/ rzeknęć/ niewinięńem iá krfie te⁸⁰ řprawiedliwe⁸⁰/ wy to widźćie A odpowidaięć wřzyřtek lud powiedziál/ krew iego na nas i na dzieći nářze *MurzNT Matth* 27/25, *Matth* 15/13, 15, k. 81, *Matth* 17/11, 16 (20); *Leop* 1.Reg 30/22, 2.Reg 4/9, 19/21, 4.Esdr 4/33, 38 (26); *BibRadz Matth* 13/37, 17/11, 17, 21/30, 25/26, 40, 28/5; *BielKron* 349; *HistRzym* 19, 106, 113, 113v [2 r.]; *RejPos* 208; *KuczbKat* 145; Opowiedziałem mu wiele dziwow [...]. Tedy on mnie odpowidaięć y rzekl/ przyřow křobie ludu *BudBib* 4.Esdr 14/22, *Dan* 4/19, 4.Esdr 4/37, 2.Mach 7/8; Y řpytały go tłumy rzekąc. Co przeto vczynimy? A odpowidaięć mowi im. Máięcy dwie řuknie niech da niemáięcemu *BudNT Luc* 3/11, *Matth* 11/4, 17/11, 16, 20/6, 21/24 (25); przeto řie z řtąd iářny błęd á wielkie głuřpřstwo řydowkie/ pokázuie/ [...] (—) Ale oni ná to ták odpowidaięć mowięc: Omyłką řie to iákąř řtáło *CzechRozm* 136, 258; *MWilkHist* I4; *CzechEp* 141, 249, 283; *Phil* C2; *LatHar* 690, 691 [2 r.], 698, 708, 711, 720; zopytał ich mowięc: Kim mię powiedaięć być rzeřze? A oni odpowidaięć rzekli Ianem krzćicielem *WujNT Luc* 9/19, *Matth* 3/15, 4/4, 8/8, 11/4, 12/39 (68).

W charakterystycznych połączeniach: z cięřkořciá odpowidaięć, częřto, dostatecznie, gniewliwie, jawnie, krotko, łaskawie, mądrze (2), miernie, miłóřciwie (2), niedwornie, nie grzeczy, ochotnie, opatrnie, ostro, pokornie, prędko, po prostu, przykro, pyszno, roztropnie, rozumnie, skromnie (skromniuchno) (4), srogo, subtylnie, řmiele, twardo, uczciwie (uczliwie) (2), bez uporu, wiernie; odpowiadać na brednie, na fałřz, na gadki, na kwestyjá, na łajanie, na uszczypliwe mowy, na pociechy, na poselřtvo, na potwarz, na powieřci, na skargi, na szemranie, na wywody (4), na zagadanie (4), na řaloby, na řądanie; odpowiadać na [= na temat] artykuły wiary, na [křórę] rzecz (3), na wřzyřtko (wřzyřtkie rzeczy) (5).

Zwroty: »nic nie odpowiadać« = zmiłczęć; *non respondere (quicquam) Vulg, PolAnt; nihil respondere Vulg* [szyk zmienny] (20): Wřzyřcy řię bárzo zumieli. Nic mu nie odpowidáli/ Iedno ná řię pogłádáli. *BierEz* A4v; *FalZioł* V 32v; *BielŻyw* 72; *BibRadz Is* 36/21, *Mar* 14/60; *OrzQuin* F2v; *BudNT Mar* 15/4; *SkarŻyw* 566; Iáko Báránek przed řádem řtał, nic nie odpowidał/ práwie iákoby mowy nie

miał *ArtKanc* D17; *LatHar* 695, 697, 709, 711, 722; *WujNT Matth* 26/62, *Mar* 14/60, 61, s. 181 *marg*, *Mar* 15/4, *Luc* 23/9.

»odpowiedać na pytanie, pytaniu, pytającemu« [*szyk zmienny*] (20:1:1): o z jaką miłością matuchna milá ij z Iozefem iego wodzila/ s nimj po oney drodze rozmáwiał/ iego pytaniu wczliwie odpowiadiał *OpecŻyw* 32, 33, 122; *FalZioł* V 32v; *LubPs* aa6v; *OrzQuin* F2v; *HistRzym* 94v; *RejPos* 209; *KuczbKat* 145; *CzechRozm* 1v, 21v, 124v, 206v, 254; iuż ná pytanie násze odpowiadác nam nic niechcá. *SkarŻyw* 566,201; *CzechEp* 282; dofyćbych ná tym miał/ [...] gdybych ták tylko pytaícemu odpowiedał. *NiemObr* 100, 148; *WujNT* 594; *SkarKaz* 38a, 80a.

Szereg: »mowíc, odpowiadác« (1): Pocznie dopiero S. Piotr dogániác fałszu iego: y wołał nań: mow/ odpowiaday *SkarŻyw* 373.

Przen (12) :

odpowiedać komu (3): Nie pińzec thu Ewányelistá áby mu rzekł kthore słowo/ ále pińze iż go wzywałszy zá rękę/ y vzdrowił go. O wńzechmocny Pánie/ toż ty wńtawicznie y dziś odpowiedałz káżdemu wedle fercá iego: niewiernemu ták iáko zależy iemu/ á wiernemu chocia nic nie słýłszy od cyebie/ ále cichuchno podałz mu rękę fwoię z miłofierdzyem swoim *RejPos* 227; *ModrzBaz* 28. *Cf* *odpowiedać komu* czym.

odpowiedać komu czym (1): Sumnieniu iuż słow nieftawa więc zatkem odpowiada Plebanowy. *RejKup* 15v.

Z przytoczeniem (2): prawdę Bożą w niespráwiedliwości [...] tłumią: nád to iefzcze Bogu/ prawdę fwoię do iych ferc podawájącemu/ zuchwále onemi słowy odpowiadáją/ Wiádomości drog twoich niechcemy. *ModrzBaz* 28; *SkarŻyw* 14.

W połączeniu tautologicznym: [*na co*] *odpowiadać mówiąc* [*z przytoczeniem*] (1): Niewftydli was tey fprośney ftáynie [...] / możecieli wierzyć iż Pan y Bog wáłz ná taką nędzę przyśzedł? Lecż wiárá ich nieprzemożona ná takie pokuły odpowiadáłá/ á iáko ogień od wiatru tym lię więczey fzerzyłá/ mówiąc: Gwiazdá ná niebie záwieść nas nie może *SkarŻyw* 27.

Zwrot: »w sercu odpowiadác« (1): Raz iey [*szatan*] oycowfkie ósierocenie/ [...] y miłość ku oycu przyrodzoną rozwodził y rozpałá/ mówiąc: ták okrutną być możelz ná oycá [...]. Lecż oná w fercu odpowiadáłá: ktory miłuię więczey oycá niżli mnie (mowi Pan Bog) godzien mię nie iest. *SkarŻyw* 14.

a) *Być autorem tekstu, który przytacza się jako odpowiedź* [*ze zdaniem dopełnieniowym; w tym z zapowiednikiem: tak*] (1); *iż*] (3) : *PatKaz III* 118v; *KrowObr* 27 v; fpyta kto/ Iákoż Bog ftworzył niebo y ziemię? Odpowieda támże Moíželz [...] y infze pińmá ś. iż przez słowo. *CzechEp* 180.

b) *O echu* [*komu*] (2) : Nie ták nam iáko tobie *Echo* odpowiada. *KlonŻal* Bv, E3.

c) *Z podmiotem nieżywotnym* (2) :

odpowiedać koniu (1): Abowiem y kámienie z murow/ wołác będą ná cię/ á drzewá żbudowánia odpowiadác im będą. *BibRadz Hab* 2/11.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): To ia od Oká słýłzac/ pytam co to iest Dryiá? Odpowiadá/ iż Dryiá iest trzykátna Figurá *OrzQuin* H4v.

a. *Na własne pytanie* (zwykle *retoryczne*) (30) : pytałzli/ czekayże też odpowiedzi: á fám nie odpowieday. *CzechRozm* 61v.

odpowiedać na co [w tym: na to (5)] (7): Biernat święty mowi tu ku Iezułowi: O dobry Iezu ij czemus tak przykro matce twé náłlodfíe rzékl [...]. Sám že na to odpowiedá/ ijż w ten czas niebyło tam mieftza flodkiégo mowieniá *OpecŻyw* 148v; *PatKaz I* 5v; Praesumptio, schema apud Rhetores dicitur, [...] Gdy zwłafzczá ná to odpowiedamy/ y kázimy coby przeciwna ftroná mogła zá łobá prziwieść. *Mącz* 433b; *WysKaz* 22. Cf *odpowiedać na co podług kogo*; »na swe pytanie odpowiadać«.

odpowiedać na co podług kogo [= powołując się na czyjeś słowa] (1): Uczynimyfz tu myle pytanye O poczyńczyu tey myley panny [...] toly telko poczyńczye yey fzwyczajymy kyedy począło fyą yey przczyfłte czyalo wzyuoczye fzwyąthey hanny [...] Odpouyedam nato podług doctorow yze [...] *PatKaz II* 83v.

odpowiadać przez kogo [= ktoś odpowiada zamiast kogoś] (1): Abowiem y Dawid [...] woła do Páná: Y kthoż wždy moy miły Pánie oliędzie thy przybytki á thy páłace twoie? Thámże wnet łam przez Duchá fwiętego odpowiadáć raczy: Iż iedno ten ktory chodzi przez zmázy *RejAp* 187.

odpowiedać z kim [= używając czyichś słów] (3): poznaymy uyele krocż panna marya yeft półzwyączzona gdzye zdoctormy odpouyedam yfz troye bylo półzwyączzenye matky bozey *PatKaz III* 96v, 135, 137v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tak (3); zawsze: iż(e)] (16): *OpecŻyw* 148v; *PatKaz I* 1v, 3v, 4v, 5v, 17v; *PatKaz II* 83v; rofzmyfzłmy yefzły nad ynfze wzyuoczye fwych matek półzwyączzone ta panna uyfłzey yeft półzwyączzona kczemu mouyącz odpouyedam yfz przeuyfłá panny maryey półzwyączzenye ynfzych wfzytkych *PatKaz III* 95v, 96v, 119, 126v, 135, 137v, 138; *RejAp* 187; *WysKaz* 22.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tak (1)] (5): *OpecŻyw* 149v; Pifał księgi Theofraſtus o ożenieniu do Iowiana w ktorych pytanie czyni, możeli fie mądry ożenić, á potim odpowiada tak, gdyby piękna była dobrymi obyczaymi okrafzona, [...] tedyby fie mądry ożenić mógl *BielŻyw* 108; *KromRozm III* O2v; *WujJud* 83v; *CzechEp* 254.

W połączeniu tautologicznym: odpowiadając(y) mowić (2), mowiąc odpowiadać (1), odpowiadać mowiąc (1) [w tym: z przytoczeniem (3), ze zdaniem dopełnieniowym (1)] (4): Biernát fwięty/ s placzem narzékaiątz mowi. O náłlodfíy Iezu/ ij tzoś vdzialál/ ijżes na takowá fmiertz oładzon [...]: Tamże odpowiedaiątz łám mowi. O iáciem miły Iezu przyczyna twé bolefcí *OpecŻyw* 134, 145; *PatKaz III* 95v, 135.

Zwroty: »sam sobie, sobie samemu odpowiadać« (2:1): Ambroży S. [...] w nyektorym kazányu/ o fmyerci Pyotrá y Páwłá S. zmyenkę czynyącz/ ták pyta: A ná ktorymże myeyfću męczeńftwo podyęli? Y łam łobye odpowya: W myefcye Rzymye *KromRozm III* O2v; *Mącz* 163a; *CzechRozm* 62.

»na swe pytanie odpowiadać« (2): Subiectio, [...] Odpowiedź gdy my łámi ná fwe pytanie łobie odpowiedamy. *Mącz* 163a; *CzechEp* 254.

Przen: Być autorem tekstu, który przytacza się jako odpowiedź (6) :

odpowiedać komu za kogo (1): *KrowObr* 43 cf *W połączeniu tautologicznym.*

odpowiedać na co (1): pytam yefzły marya pan^a była uyelkyego albo malego zroftu Na czo voyczyech uyelky odpouyeda yfz myála zroft flufny *PatKaz III* 118.

odpowiedać gdzie [w jakim tekście] (1): Ale tzo tamo piśál/ odpowiedá święty Ambroży w iedné epíftole/ i jże piśál ty ślowa *OpecŻyw* 78.

Ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze: iż] (2): *OpecŻyw* 78 *cf* *odpowiedać gdzie; PatKaz III* 118 *cf* *odpowiedać na co*.

W połączeniu tautologicznym: odpowiadać mówiąc [z przytoczeniem] (1): A cofz ieft Ewánielia? Powiem/ iedno śluchay nie mnie/ ále łamego Syná Bożego/ Páná Iezu Kryftá/ ktoryć tu zá mię odpowiada/ ták mówiąc. Kto wwierzy będzie zbáwion/ kto nieuwierzy będzie potępion. *KrowObr* 43.

b. *Bez poprzedzającej wypowiedzi rozmówcy (zgadując myśli) (2) :*

odpowiadać na co komu, ze zdaniem dopełnieniowym (1): Acz to o mnie w oyczyźnie mey koždy rozumie/ Ktory o twey [*ziemio węgierska*] wdzięczności powiedzieć nie vmie. Máiąc mię zá hárdego wyfokomyślnego/ [...] Ná co ia ták kożdemu odpowíadam iáwnie/ [...] Iż wolę v Polaká bydź zá mářztálerzá/ A niżli śluzyc Węgrom *CzahTr* 1v.

W połączeniu tautologicznym: odpowiadając rzecz [z przytoczeniem] (1): Y poczęli myślic Doktorowie y Pháryzeulzowie mówiąc: Ktoż ieft ten co mowi bluźnierftwá? [...] A Iefus poznawfzy myśli ich/ odpowiedáiąc rzekł do nich: Coż myślicie w śercách wálznych? *WujNT Luc* 5/22.

c. *Wypowiadać się polemicznie w związku z czyjś uprzednią wypowiedzią nie skierowaną do wypowiadającego się, lecz do nieokreślonych odbiorców (78) :* piśál Luter ná to po Niemiecku/ á Ian Sturmius po łácinie odpowíada *BielKron* 216v; [*prawdą i szczyrością postępować będą*] nie ták do końcá cále we wfzytkim/ iákoby I.M.X.K. piśmo zářluzyło/ odpowiedáiąc/ ale iáko fię mnie godzi prawdę mowić/ á rzecz iey przeciwná tłumić. *CzechEp* 7, *3v, 223, 421.

odpowiedać komu (21): ia też dzifia tymże obyztáiem wfzytkim kxiążetom Kápłáńskim/ Papięskim odpowiedam/ Iż muřiemy Bogá być więcey pořlufzni/ á niřli ludzi *KrowObr* B4, 2, 20, 85v, 108v, 113v (12); *WujJud* 197v; *BiałKaz* E3; Naprzod tedy onym odpowiedam/ co mnimáią żeby piśmo Apořtolńkie nie było ani mogło być pokáżone. *BudNT przedm* b2; *SkarJedn* 239; *CzechEp* 95,267; *NiemObr* 173; *WujNT* 270. *Cf* *odpowiedać komu z czego*.

odpowiedać komu z czego [= przy taczając jakiś tekst] (1): tedy nam każeřz kápice y Reguły porzucić? Ná toć ták odpowiedam/ s kxiąg wálznych włáfnych. *KrowObr* 143v.

odpowiedać na co [= na rodzaj wypowiedzi; w tym: na to (1), na co (1)] (24): *PatKaz III* 136, 136v; Ale niechay ia tobie [*katoliku*]/ ná ty wykřety dwoie Dijabelńkie/ nieodpowiedam. *KrowObr* 228, 2, 227; *CzechRozm* Av; Ná 19.20.21. [*artykuł*] niemářz ná co odpowiedáć *SkarJedn* 239; ná inřze fárbiczki/ ktorymi łobie mnie y bráćią moię [*ksiądz kanonik*] fárbuie odpowiedáć [...] będę. *CzechEp* 54, *4, 52, 105, 127, 261 [2 r.] (12); *NiemObr* 6, 35, 91 [2 r.], 93.

odpowiedać na co [= na jaki temat; w tym: na to (23), na co (8)] (38): [*Rzeczecie:*] Abowiem Iákub Apořtoł Święty ták nápiśál. [...] niechay fie modlą nád nim/ máżąc go oleiem/ w imię Boże [...]. Ná ty ślowá Iákubá Swietego/ ták odpowiedam iż ty ślowá Iákubá Świętego/ nic fie nieřćiągáią ku temu wálzemu Oleiowi tzárowánemu. *KrowObr* 82, 20, 25, 80v, 85, 85v (17); *SarnUzn* E6; *WujJud* 197v; *WujJudConf* 127v; *BiałKaz* E3; *SkarJedn* 239; Trzy rzeczy łą w słowách X.K. ná ktore fię odpowiada. *CzechEp* 383 *marg*, 54, 262, 277, 304, 324 (9); *CzechEpPORz* *4v; Co też nam X.K. śluby iákieř w

łażni nágo przypomina [...]: Náco mu ia odpowiadác niechcę *NiemObr* 173, 63, 133; *WysKaz* 28. Cf *odpowiedác „co” na co; na co kim*.

odpowiedác „co” na co [= *na jaki temat*] (1): [po wymienieniu zarzutów stawianych katolikom przez prawosławnych:] Godzili fię co ná to odpowiedác á czas prozno trawić/ bárzom wąpił. *SkarJedn* 233.

odpowiedác na co [= *na jaki temat*] *kim*, *czyni* [= *przytaczając jakiś tekst*] (1): gdym to obaczył/ iż ná trzy rzeczy głównieýze/ y łowem Bożym y patrelámi łtárymi [...] [*Czechowic*] nie zle odpowiada: chowáciem tego dłuogo domá w kácie niechćiał *CzechEpPORz* *4v.

odpowiedác z kim [= *używając czyichś słów*] (3): *PatKaz III* 136; *iefli* [...] nie wedle piřma fwiętego y Ewangeliei fwiętei [*uczq*]/ [...] O tych tak ł fwiętym Piotrem rozvmiem/ y odpowiedam/ [...] zem bogv więczyei powinien być połtvřzny/ niżli [!] człowiekowi. *SeklWyzn* c3; *KrowObr* 213.

odpowiedác gdzie [= *w jakim tekście*] (3): Przeto ie tám odłyłam/ gdzie ná to Heretykom odpowiedamy. *SkarJedn* 239; W pierwřzych [*książkach*] ná wywod przednieýzy X.K. odpowiedam *CzechEp* *4; *NiemObr* 91.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym z zapowiednikiem: tak* (17); *zawsze: iż, że*] (25): *PatKaz III* 136 [2 r.], 136v; *SeklWyzn* c3; *KrowObr* B4, 25, 80v, 82, 85 (15); Oni mowią/ że to nie idzie zá tym/ [...] áby ony dwie perfonie miály być ieden. [...] Ná to ták odpowiedamy/ że to iełt zła *logica*. *SarnUzn* E6; *WujJudConf* 127v; *CzechEp* 277, 341; *NiemObr* 133; *WujNT* 270.

Z przytoczeniem (11): *KrowObr* 20, 114v, 143v, 216, 227; że nieczyłtym y niewiernym (iácy ofobliwie wy iełteście/ ták odpowiada ná to Heretykom Auguřtyn ř.) nic nie iełt czyłtego *WujJud* 197v; *BiałKaz* E3; *CzechEp* 339, 348; *NiemObr* 63; *WysKaz* 28.

W charakterystycznych połączeniach: dziecińskie odpowiadać, z filozofiej, krotko (4), *po łacinie, po prostu* (2), *porządnie, k rzeczy, szczerze; na bluźnierstwa odpowiadać, na fałszywą naukę, na farbiczkę* [= *oczernianie kogoś*], *na filozofiję, na kazania, na każde miejsce, na obwinienia, na pisanie* (2), *na potwarzy* (2), *na wspor(y)* (2), *na wykřęty, na wywod(y)* (3); *odpowiedác na* [= *na temat*] *rzeczy głównejsze, na rzecz samę, na słowa, na wszystko*.

Przen: Być autorem tekstu, który się przytacza jako odpowiedź [*w tym: komu* (4)] (5): Tym mieýfcem Arianowie/ chćieli wywroćić ono; Ia y Oćiec iedno iełteřmy. Ale im dobrze Auguřtyn S. odpowiada/ pokázuiác iż nie rzeczono/ Aby byli iedno z námi/ ále iedno z łobą *WujNT* 375.

odpowiedác na co (2): A przeczże/ mowią [*sektarze*]/ ánioł tego Ianowi czynić nie dopuřcił? [...] Ták Auguřtyn S. ná to odpowiada. *WujNT* 883. Cf *odpowiedác na co miasto kogo gdzie*.

odpowiedác na co miasto kogo gdzie [= *w jakim tekście*] (1): Z ktorzych [*botów, tj. tego, że Chrystus chodził w butach*] X.K. czyni człowieczeńřtwo Pána Chriřtuřowe (ná co mu też *Oecumenius* miáłto mnie odpowiada *in Mar.* 1.) *CzechEp* 304.

Z przytoczeniem [*w tym z zapowiednikami: tak* (1), *tymi słowy* (1)] (2): Pořluchay Páwłá fwiętego/ iákoć odpowiada/ tymi řlowy. I cořz tedy rzetzemy/ Zakon grzech iełt? Vchoway thego Boże *KrowObr* 228; *WujNT* 883.

odpowiedác za kogo przeciw komu (1): Boć on [*Chryzostom*] [...] kto nie iełt Chriřtyáninem/ choćiaz fię nim názywa/ bárzo czyřćie opifał [...]. Iáko y Bázylis [...] ktorzy X.K. zá mię przeciw niemu odpowiedáią. *CzechEp* 54.

d. *Odzywać się zuchwale [komu] (4)* : O człowiecze/ ktoś ty ieft żebyś miał odpowiadać Bogu? *Leop Rom* 9/20; *Mirum quin te adversus dicat, dżywna rzecz yżecz nie odpowiada/ nie przeciwi fie.* *Mqcz* 86b; *BudBib Iob* 15/13.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): bo to wiem iż temu wálzy nie wierzą y ták śmieie odpowiadaią/ iż nie wierzą. *CzechRozm* 61v.

e. *Wypowiadać dalszy ciąg tekstu rozpoczętego przez kogo innego (w liturgii lub w śpiewie na 2 chóry) (14)* : poštawili offiárniki vbráne z trábami á Lewity [...] z cymbałami/ áby chwalili Iehowę [...]. A gdy chwalili tedy (drudzy) odpowiedziáli wyznawaiąc Iehowę/ iż dobry *BudBib* 1.*Esdr* 3/11; iŕz pŕalmodyą záciiála męŕczyzná/ á odpowiadály pániénki *SkarŻyw* 589.

odpowiedać komu (4): *KrowObr* 101v; *OrzRozm* M3; áby żaden Káplán Mŕzey mieć nie śmiał/ áżby przy sobie miał przynamniey dwu/ ktorzyby Mŕzey ŕłucháli/ y odpowiadáli mu. *WujJud* 225v; *LatHar* 122.

odpowiedać na co (2): [*biskup mówi*:] Podnieście fercá wzgorę/ [...] przeto teŕz lud ná tho odpowiedał. [!]/ mamy fercá ku Pánu Bogu. *KrowObr* 196v; *OrzRozm* M3.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tak (1)] (11): *KrowObr* 100v, 124, 196, 196v; *OrzRozm* M3; iŕz podaiąc káplán Sákaáment przenaświétłzy/ ták mowił: Ciáło Páná naŕzego Iezuŕfa: á przyimuiący odpowiedał: Amen *SkarŻyw* 320, 320; *LatHar* 122; *WujNT* 331, 615 [2 r.].

f. *Zgadywać trafnie (3)* : Ezop [...] Hnet tey gadce porozumiał [...]. Tám fie wŕzyŕcy zádziwili [...]: Rzekąc dobrego Miŕtrzá ma/ Przetoć táko odpowiada. *BierEz* C3v.

odpowiedać komu na co (2): Ieŕli mi ná wŕlytko będziéiŕf odpowiedał/ tedy cye wielkimi bogáctwy vbogáce *March*¹ A3 [*idem*] *March*³ T7v.

2. praw. *Zeznawać, udzielać wyjaśnień przed sądem lub osobą wydającą wyrok (zwłaszcza będąc stroną pozwaną); respondere Vulg, Mqcz, Modrz, JanStat, Cn; defendere se Vulg; causam dicere a. orare Cn (204)* : obwiezviemy się stacz kazdy s nas na pierwssem roku iako na zavithym y dacz się sandzicz zadnych sobie odwlok nye czyniácz [...] yedno othpowiedacz pod thym ze zakladem *ZapWar* 1549 nr 2657, 1507 nr 1986, 1520 nr 2248, 1548 nr 2668; *ComCrac* 16; pozwány y do obcego Sędzięgo powinien ŕtánąc wedle Reguł Práwnych [...]. A ŕtánáwŕzy/ do ŕwego ŕye Práwá wyiáć/ álbo ŕłufzną przyczynę powiedzeń [!]/ przecz by nie winien odpowiadać. *GroicPorz* m2v, Cv, f2v, f3v, t3, t3v [2 r.] (11); náyduiemy iż fie ten niewymowi á będzié winien odpowiadać/ á ieŕli winien/ Tedy winá ma być karan *UstPraw* C4v, A3v, Ev, H; Názáiutrz gdy fie ŕtáwił przed Senatem/ rzekł Ekkius/ Luterze w czorás niechciał odpowiadać/ á teras co mowiž *BielKron* 196v, 196v; *Mqcz* 410b; *GórnRozm* H; *ActReg* 17; *WujNT Luc* 21/14; Pozwany niech nie odpowiada, áz Woznégo vyzrzy. *SarnStat* 575, 61, 391 [2 r.], 395, 402 [2 r.], 432 (36).

odpowiadać z strony czego [= w jakiej sprawie] (1): Ieŕliby Imienie miał w onym práwie/ tedy ile s ŕtrony Imienia winien odpowiadać. *GroicPorz* m3.

odpowiedać komu (21): PErfony Duchowne/ [...] ieŕli przed Práwem Swieckim ná kogo żáliuią/ tákże teŕz obwinionemu powinni odpowiadać/ o co by ná nie żálował *GroicPorz* t4, f2v, m3, o2, o3v, fv, t, nn4; *BielKron* 214; iż żaden z Zupników nie ieft powinien odpowiadać tym/ ktorzy fie nań ŕkárżá/ iedno przed Królem Ie⁸⁰ M. *SarnStat* 379, 392, 490, 567, 753, 800 (12).

odpowiedać na co [= w jakiej sprawie] (15): gdy byli ktemu wezwani od fenatu/ áby odpowiadáli ná ty ártykuły/ w kthorych fie okázuie wálzá náuká błędliwa/ nic nieumieli powiedziec *BielKron* 214, 196v, 214; *ModrzBaz* 46; pozwány będzie powinien iemu ná rzeczy zádáné odpowiadać. *SarnStat* 823, 144 [2 r.], 461, 462, 828, 957 (11).

odpowiedać o co (25): *ComCrac* 16; *GroicPorz* o2; Człowiek nie ośiádły winien o káżdą rzecz w grodzie odpowiadać *UstPraw* H3v, Dv, D4v, Fv, H3 [2 r.], H3v; *OrzRozm* G4, S2v; O co ná Séymie káždy z nich ma odpowiadać zá pozwem *SarnStat* 1202, 343, 385, 392, 524, 615 (14).

odpowiedać za kogo [= w czym imieniu; w tym: za się (2)] (4): Przywiodszy ie poştáwili przed Rádą. (*marg*) Piotr iáko głowá, zá wíztykich odpowiada. (-) *WujNT Act* 5/28, s. 409 *marg*, *Act* 24 *arg*, k. Cccccc.

odpowiadać za co (1): przedsię zá złódzieyftwá y ízkody/ które dobrym ludzióm y ípráwiedliwym wczynili/ niech będą powinni práwnie odpowiadać *SarnStat* 701.

odpowiedać przed kim (18): *GroicPorz* m2v [3 r.], nn3v [2 r.]; *UstPraw* L2; *OrzRozm* G4; *BielKron* 193v; We wíztykim w czym mię winiá Zydowie/ krolu Agrippa/ zá íszczęśliwego fię poczytam/ iż dziś mam przed tobą odpowiadać *WujNT Act* 26/2, *Act* 7 *arg*; Burgrábiowie álbo Dzierzawcy zamków, przed Vrzędniki króleftwá náłzého máią odpowiadać. *SarnStat* 490, 243, 343, 392, 577, 841, 884 *marg*, 957.

W przeciwstawieniu: »żałować ... odpowiadać« (2): Powod może innym ięzykiem żáłowác/ á pozwány też innym odpowiadać *GroicPorz* v4, nn3v.

W charakterystycznych połączeniach: *odpowiedać nie k rzeczy, oblicznie; odpowiadać obwinionemu* (2), *powodowi* (3), *powołanemu, stronie pozwanej, ukrzywdzonemu; odpowiadać o daninę, o dziedzictwo, na fałszywe oskarżenie, o krzywdę* (2), *o mężobojstwo, o płacę głowy, na* (o) [*jaką*] (8), *o spasienie, o* (na, za) *szkodę* (5), *o uczynek, o winę* (5), *za złodziejstwa; odpowiadać przed arcykapłanem, przed biskupem, przed kasztellanem, przed komissarzem, przed sędziem (sędzią)* (7), *przed starostą, przed urzędnikiem, przed wojewodą* (3); *w grodzie odpowiadać* (3), *na roku* (14), *na sejmie, na trybunale* (2), *na wiecach* (2).

Zwroty: »prawnie, wedle prawa, w prawie, prawem, przed prawem odpowiadać« = *causam dicere, de iure respondere* *Modrz*; *iudicialiter a. iure respondere* *JanStat* [szyk zmienny] (20:5:2:1:1): *GroicPorz* ov, p2; Mężczyzná kthory niema piętnáście lat á białá głowá 12 nie winni w práwie odpowiadać. *UstPraw* H3v; *ModrzBaz* 21, 74; *ZapKościar* 1586/64v; IŻeś mu wyrábał gwałtownie dzieśięćoro drzewá rodzáyného/ [...] y tákos ij wiele wízzkodził/ práwnie będziefz odpowiadał. *SarnStat* 1243, 461, 462, 633, 701, 828 (23).

»w [jakim] prawie, [jakim] prawem, przed [jakim] prawem odpowiadać« [szyk zmienny] (5:1:1): POzwány/ w ínzym práwie powinien odpowiadać s pewnych przyczyn. *GroicPorz* m2v, f2v; táki winien przed práwem Polfkim odpowiadać. *UstPraw* I3; każdy z nich będzie powinien práwem íwym Máýdeburfkim odpowiadać [*iure suo Maydenburgen* <si> ... *respondebit* *JanStat* 1023]. *SarnStat* 957, 565, 771, 921.

»odpowiadać na pytanie« (1): Powodowa ítroná [...] onę ípráwę pozwánému dowodnie ma przełóżyć/ y na piśmie będzie powinien oddác: áby odpowiadał ná też rzecz y pytánié [*ut respondeatur eidem quaestioni* *JanStat* 542]. *SarnStat* 144.

»sądownie, na sędzie, u sądu odpowiadać« = *iudicialiter respondere JanStat (3:2:1)*: POwołánemu żaden niepowinien ná Sądzie odpowiadać/ álbo łye wśpráwiedliwiác ná żadne żáloby *GroicPorz o3v, nn4*; ták iż onemu co náiechał/ co zábił/ co zgwałcił/ [...] y do dżiesiątego Seymu nie przýdżie do tego/ żeby łądownie odpowiadał. *GórnRozm C3v; WuJNT 409 marg; SarnStat 1243, 1248.*

»w sądzie [jakim], do sądu [jakiego], przed sądem [jakim] odpowiadać« [szyk zmienny] (2:1:1): *UstPraw D4v; IE*łli nieosiádły/ [...] którémukolwiek byłby w czym winien/ ma odpowiadác w łądzie Grodzkim [*respondebit ... in iudicio castrensi JanStat 583*] o káżdą rzecz. *SarnStat 524; O* łpásienię y o łzkody, do łądu Ziemkięgo dżierzawcá królewłkich dóbr odpowiada *SarnStat 675, 1213.*

»na pozew, na propozycyją pozwu odpowiadać« = *respondere super citationem a. contenta citationis JanStat [szyk zmienny] (14:1)*: *UstPraw C3v, H3, H4v; OrzRozm S2v*; ma przymusić tákiego pozwánęgo ku odpowédaniu/ to iest/ łkazác áby odpowiadał ná pozew *SarnStat 1163, 433, 753, 800, 825, 827 (11).*

»na żálobę, na skargę (*a.* oskarżenie) odpowiadać« = *querelis respondere JanStat (9:3)*: *LibLeg 11/81v*; ná żálobę łtrony łkarżącey/ obwiniony zárázem poki Sąd trwa/ odpowiadać/ to iest znác álbo przec powinien/ o co będzie obwinion *GroicPorz i4v, p2, q, ł3 [2 r.], v4, v4v, aa3; SarnStat 343, 532*; Stephan przed Arcykápłanem/ ná fałszne oskárżenie długo odpowiada. *WuJNT Act 7 arg.*

Szeregi: »odpowiedać i sprawować się« (2): tylko o té rzeczy odpowiadać y łpráwować łie będzie powinien/ którę dotykáią łie gwałtu domowęgo *SarnStat 649, 1156.*

»odpowiadać i usprawiedliwić się« (1): iż o to męzoboyłstwo kthoby kołwiek go winował/ gotow káżdemu odpowiadác/ y káżdemu łye wśpráwiedliwić *GroicPorz o2.*

Przen: *Na sądzie boskim (15)* : łuczci prozno bracza moy Teraz łię bledna mył broy Dawno łię było rozmjłlac Niż gdy yuż Czás od powiędac [!] *RejKup y7v, z2, z2v [2 r.], Aav*; Wyzwany tu ácz nierad odpowiadać musi *NiemObr ktv.*

odpowiedać komu [w tym: za co (4)] (6): Izali mnie zá tho/ w krotkim tzálie/ przed łądem Bożym/ niebędziefz odpowiadał? *KrowObr 240v. Cf odpowiadać komu na co, »(Panu) Bogu odpowiedź«.*

odpowiedać komu na co (1): Pomnićie/ iż przed łądem Bożym/ wkrotkim tzálie łtánac musićie/ y odpowiadać mi ná tho będziećie *KrowObr 220.*

Zwroty: »(Panu) Bogu, Panu Krystusowi odpowiadać« [*w tym: za co (3)*] (3:1): izali zá to Pánu Kryłthufowi dnia oftatetznego odpowiadać niebędziećie? *KrowObr 206, 207v, 227*; był niezczefnym Krolem/ hániebnie żył/ hániebną też łławę po łobie zóftáwił. [...] Bogu. teraz/ y Krolestwu łwemu odpowiada. *OrzRozm C2.*

»przed sądem (bożym), przed sędzią (*a.* sędziem) odpowiadać« [*w tym: za co (2)*] [szyk zmienny] (2:2): *RejKup t4v*; I muliće przed onym łędzią łtráłliwym zá nie [*bluźnierstwa*]/ odpowiadać/ dnia oftáthetznego? *KrowObr 149, 221v, 240v.*

3. *Grozić, odgrażać się; minari, ostentare Mącz, Modrz; denuntiari Mącz, Cn; bellum indicere, interminari, intentare Modrz (30)* :

odpowiedać komu (21), czemu (2): *OpecŻyw 132*; łakom ya onęgo nyeschegnal sroboti yęgo [...] anym łemv othpowiedal *ZapWar 1546 nr 2638; LibMal 1557/160; GroicPorz hh3v*; rozieżdżamy łye/ nágániwłzy Krojá/ á zhánbiwłzy Rády/ odpowiadáiac ieden drugiemu *OrzRozm C3; BielKron*

236v; *Mącz* 222a; *RejPos* 189; *SkarJedn* 135; *ModrzBaz* 32, 94v, 102v; Tobieć iefzcze czárćie nie freyt Nieledać kto przepráwi gleyt. (–) Biádaľz mnie/ což iefzcze gadaľz Ták łrogo mi odpowíadaľz. *MWilkHist* Fv; *CzechEp* 46,204, 385. Cf *Zwroty*.

odpowiedać czym (3): Choćiaż fię bárzo przećiw mnie X.K. śierdzi/ y drapánim nákoniec páznoktámi odpowiada *CzechEp* *3v. Cf »odpowiedać ogniem«

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Minatur illi mortem, [...] Odpowieda mu że go chce zabić. *Mącz* 222a.

W połączeniach szeregowych (5): tedy takiego klnie: odpowiada mu: poddáne przeciw niemu pobudza *CzechEp* 385,46, 388; *OrzJan* 77; *ZapMaz II G* 91/90.

Zwroty: »odpowiedać [komu] na głowę, na gardło« = *minari mortem, ostentare periculum capitis* *Mącz*; *interminari mortem* *Modrz* (3:1): *Mącz* 222a, 232b, 445c; Czemuż tymże obyczáiem ten niebywa karan/ ktory komu odpowiada ná gárdło *ModrzBaz* 81.

»odpowiedać ogniem (i mieczem) [komu, czemu]« = *minitari flammam* *Mącz* (2): *Mącz* 222a; Kto czyiemu domowi ogniem odpowiada [*ignem ... denunciat*]/ łkoro będzie poiman á prawem pokonan/ wnet bywa ná gárdle karan *ModrzBaz* 81.

»odpowiedać [komu] ku zabiciu« (1): Iako my othim dobrze wiemy ess vn [!] [...] nyewyziual onego sdomu slowy nyeuczliwemy y nye odpowiedal onemu ku zabicziu onego *ZapWar* 1549 nr 2679.

Szeregi: »gniewać się ani odpowiadać« (1): Ieft nam Pánem miłościwym [...]. Nie wiećnieć fię będzie gniewał/ áni wiećnieć odpowiedał. *ArtKanc* 19v.

»(i) grozić, (i, a) odpowiadać« [*szyk* 7:1] (8): *GroicPorz* hh3v; *Mącz* 222a, 254b; *RejPos* 189; *ModrzBaz* 32, 94v; záłtáwowáli fię zań pilnie/ grożąc y odpowiedáiąc Papieżowi *SkarJedn* 135; *CzechEp* 204. [*ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.]

»odpowiedać i sprzeciwiać się« (1): bo wśfelki tzo fię działá królem/ odpowiedá ij łprzeciwiá fię Cefarzowi. *OpecŻyw* 132.

W przén (1) : okazaliby fię [...] wiele Káinow co Abele morduią: wiele Izmáelów co z Izáákw łzydzą: y Ezáuľzów co Iákobom odpowiedáią. *CzechEp* 46.

4. *Oskarżać; przén* [*na kogo*] (2) : wárgi też twoie odpowiedáią ná cię [*labia tua testantur contra te*]. *BudBib Iob* 15/6, I 346d *marg*.

5. *Zwracać się do kogoś mówiąc coś, zaczynać mówić; loqui* *PolAnt*; *respondere* *Vulg* [*w tym w przekładach z Biblii, hebr.* (13)] (15) :

odpowiedać komu (3): Dam ia tobie rozum y nauczę cię [...] [*Ps* 31/8] (*koment*) Iuż tu pan bog odpowiada człowieku pokutuiącemu ktorego łlubuie tu pan bog byc pilen *WróbŻółt* K7; *BudNT Act* 2/14. Cf *odpowiadać „co” komu*.

odpowiadać „co” komu (1): Na ośtátek tá z Koľá co tám z gory wygláda co nam odpowíada? A to woła. *Mors ultima linea rerum* *WysKaz* 46.

W połączeniach tautologicznych: odpowiadając rzecz (10), *mówić rzekąc* (2) [*zawsze z przytoczeniem*] (12): *MurzNT Mar* 14/48; *Leop Luc* 7/40, AAA4v; TE_{dy} odpowiedáiąc Iezus powtore/ mowił im przez podobieństwą/ rzekąc. *BibRadz Matth* 22/1; A odpowiedáiąc (*marg*) to ieft, mowiąc ábo poczynáiąc. Hebráífm. (–) Piotr/ rzekł do Iefuľá: Pánie/ dobrze ieft nam tu być *WujNT Matth* 17/4;

A przyzędłzy ku niey [fidze]/ nic nie nálazł iedno liście, bo nie był czás figam. A odpowiedáiąc rzekł iey: Niech iuż nikt ná wieki nie vżywa owocu z ciebie. *WujNT Mar 11/14, Matth 11/25, 22/1, s. 113 marg, Matth 28/5, Mar 9/5, Luc 14/5.*

6. *Wyjaśnić, tłumaczyć [komu, ze zdaniem dopełnieniowym] (1)* : Do czego też vftáwicznie káznodzieie w kościołách ludzie nápominali/ fzeroko im odpowiadáiąc/ iáko ten *Iubilaeus* rozumieć *ReszList 145.*

7. *Ponosić odpowiedzialność, móc zostać osądzonym, ukaranym za określone przestępstwo; być ukaranym; praestare culpam Mącz; respondere JanStat (23)* : A nayakijm kto vřzędzie Tak też odpowiadać będzie *RejKup t6v.*

odpowiadać komu (5): GroicPorz gg3v; O Pánie Iezu Chryście/[...] Ráčz mię omyć przenaczyftłzą krwią twoią: odpowiaday (Oycu niebieskiemu) y vczyń doftáteczną nagrodę zá mię. LatHar 71; SarnStat 256, 395, 524.

odpowiadać na co (1): Nihil est sapientis praestare nisi culpam [...] mądri ninacz bárziew nie winien odpowiadać yáko ná winę prze zeń dopuľczoną. Mącz 419b.

odpowiadać o co (8): tedy łam pan o ono co iego łługá vczyńił winien odpowiadać UstPraw D, D, Ev; SarnStat 256, 395, 404, 524, 756.

odpowiadać za kogo [= zamiast kogo] (4): UstPraw H4; A iegli ón pan oblicznie o to żądány łpráwiedliwości [ze łługą oskarżonym o coś] niezechce vczyńić: tedy łam Pan zań będzie odpowiadać powinien/ wedle porządku práwá. SarnStat 506 [idem (2)] 648, 933.

odpowiadać za co (9): Ale po śmierci ženiney Mąż to wľzytko przy łobie záchowác ma/ iáko łwe włafne. A żadnemu nie ma być zá tho powinien odpowiadać. GroicPorz gg3v, dd; UstPraw B; Iegli tych S. Grekow przodkowie wáľzy łłuchác niechćieli/ [...] oni zá to teraz odpowiadáią. SkarJedn 353; gdyż oni [duchowni opiekunowie] zá zbawienie moię odpowiadać máią. SkarŻyw A5; SarnStat 489, 524, 562; Téy krwie winien byđz niechcę: [...] Wam zá to odpowiadáć/ nie mnie SiebRozmyśl H3v.

Szereg: »odpowiadać i dosyć czynić« (1): A v kogo go [nieosiadłego człowieka] zá łtáną [!]/ tedy go ten winien łtáwić w tydzyeń w grodzye ku łpráwie: [...] A iegli go nieftáwi [...]/ tedy łam winien zań odpowiadać/ y dofyć czynić wedle práwá. UstPraw H4.

8. *Być zobowiązany do płacenia świadczeń; respondere JanStat [komu z czego] (4)* : WSzyfcy obywatele ziem Kuiáwłkiéy y Dobrzyńłkiéy/ z owłá/ który nam zwykli płácić/ do dźieśiąci lat tylko nam będą powinni z niego odpowiadać *SarnStat 69 [idem 895];* Iż kupcy [...] máią odpowiadać Zakonowi z téy dáni tylko ná ten czás: gdyby łie przydáło/ żeby z łwémi máiętnościami włafnými pľynęli zá morze. *SarnStat 1074 [idem 1111], 895, 1111.*

9. *Wypowiadać posłuszeństwo, nie dochowywać obowiązku wierności; diffidare BartBydg, JanStat (13)* : *MetrKor 37/1v [2 r.]; BartBydg 218;* Téż żadna łtroná [*Polska ani Zakon*] nie ma żadného álbo żadnych poddánych drugiéy łtrony w Pánłtwách chowác y ćierpieć: którzyby drugiéy łtronie poddány álbo poddánému chćieli odpowiadać/ álbo odpowiadáli [*qui alteram partem eius subditos, aut subditum diffidare velit, aut velint, ac diffidant JanStat 896*](*marg*) Ci którzy odpowiadáią/ niech od żadnéy łtrony nie będą chowáni. (–) *SarnStat 1113.*

odpowiadać komu (9): na kthory spozob, krolya yego mylosczy dworzanye na then czałz panu Mystrzowy odpowiyadaly *MetrKor* 37/1; *SarnStat* 1113 [2 r.]. Cf *odpowiadać komu czym*.

odpowiadać komu czym (6): thobye [...] Margraby Brandemburłkyemu [...] Ia M. trzepyenłky Rothmyłtrz krolya yego myłoczy drabłky srothą łłzwą [...] othpowiyadam thym tho lyłthem, do thand do kandby krol yego myłocz pan moy namyłoczwyłzy sthobą walką wyodł *MetrKor* 34/288 [*idem* (5)] 34/288, 288v, 37/1, 1v, 2.

10. [Wypowiadać wojnę [komu]:

Zwrot: »odpowiadać wojnę, walkę« [*зык zmienny*]: (*did*) Woyłki/ z przykázania krolewłkiego woynę krolu troiánłkiemu odpowiyada (-) POłlucháy krolu ludu troiánłkiego Odpowiyadamci walkę krolá greckiego. *SqdParysa* Dv.]

11. Kontratakować, czynnie odpierać napaść; respondere *HistAl* (2) : Był tedy Krol iuz śmielłzy/ odpowiyadał śmiáło/ Widząc/ że mu ná pomoc ludu przybyć miało. *KmitaSpit* C3v.

odpowiadać komu (1): Nátychmiałt przykazał Alexander/ áby łtrzeláli won zamek/ á oni łie tym więcey kryli. Bacząc to Alexander iż mu nie chcieli odpowiyadác/ kazał áby [...] *HistAl* H5v.

Synonimy: **1.** oddawać, odkazować, odmawiać, odprawiać; **c.** odpisować; **3.** grozić; **5.** mówić.

Formacje współrdzenne cf POWIEDZIEĆ.

Cf ODPOWIADANY, **ODPOWIEDAJĄCY**, ODPOWIEDANIE

KW, LWil